

Из стране литературе

ПРОИЗВОДЊА МЕСА ГОВЕДИ НА ФАРМАМА

(BIEF PRODUCTION ON THE FARM
FARMERS' BULLETIN 16. 1952 — U. S. DEPARTMENT OF AGRICULTURE)

РАЗВОЈ ПОВЕДАРСТВА ЗА ПРОИЗВОДЊУ МЕСА У СЈЕДИЊЕНИМ ДРЖАВАМА

Говеда су узгајана и употребљавана за производњу меса на фармама у Сједињеним Државама још од времена доласка првих насељеника. За дужи временски период производило се и гајило врло много говеди за извоз меса, сад се највећи дио меса говеди за потрошњу наших грађана производи у нашој земљи. Некада на изглед безгранична прострaнства отворених ранчева на којима се узгајао велики број говеди постепено су смањивана ширењем производних фармерских рејона и повећањем ограђених индивидуалних посједа. Смањење капацитета отворених ранчева, заједно са великим повећањем броја становништва нације, довело је до развоја садашњих метода производње меса говеди.

Доскоро је највећи број говеди који је ишао за продају био стар 5 до 6 година, а сада се највећи проценат говеди продаје у старости од 2 до 3 године, а један број је утовљен у циљу добијања висококвалитетног меса у старости мање од једне године. Велики проценат сувишних грла из узгајаних запата са ранчева западних држава транспортује се бродовима на централне пијаце за клање. Знатан број се пребацује у житни појас гдје се храни углавном хранивима сопствене производње у времену од неколико мјесеци док се не добију висококвалитетна грла за месо.

На многим фармама је економски препоручљиво товити говеда као и узгајати их. На примјер, велики дио фарме може сачињавати шума или стрмо, испресијецано или необрадиво земљиште које је подесно једино за испашу. Ако је оваква испаша ограђена, говеда се могу тамо напасти за вријеме пашне сезоне без потребе за много радне снаге. Радна снага се може употребити за обраду њивских култура или на другим пословима. Ови други послови, као што су исхрана кастрираних бикова за продају, производња пуног млијека или путера, узгој свиња или живине, могу бити допунски.

Производња утовљених једнодишњих грла из стада крава за производњу меса које имају изражено мљечно обиљежје је друга врста посла. Краве за производњу меса са тим обиљежјем могу се класирати као краве за комбиновану производњу (месо-млијеко). Системи узгоја и производње за такве краве изнијеће се касније.

Узгој основног стада

Разликује се мишљење о томе да ли ће пасмина говеди најбоља за производњу говеђег меса на фарми, под обичним условима фарме и са нормалном његом и исхраном, дати добре резултате. Према томе, селекција сваке пасмине је

углавном ствар сваког индивидуалног запата.

Уопште узевши, повољније је узгајати говеда од једне пасмине која је већ одомаћена у подручју. Уколико је ово случај, често је могућно смањити сувишне расходе које изискују замена бикова са сусједима или укључење у локално удружење узгајивача стоке. Поред тога, преко удружења је могућно добити квалитетнијег бика него путем индивидуалне куповине.

Уколико се жели остварити доходак од продаје млијека или путера као и од утовљених говеди за продају, у том случају треба одабрати и узгајати за овакве циљеве грла која показују мљечно обиљежје.

Узгој бика

Неопходно је за одржавање квалитетног стада у циљу производње меса говеди имати здравог, уматиченог бика који ће преносити своја квалитетна својства у највећој мјери и у исто вријеме представљати побољшани тип одабране пасмине. И поред тога што се такав бик покаже као добар, неопходно га је замјенити последи неколико година да не би дошло до укрштања у блиском сродству. Бољи резултати ће бити тада добијени са биком сличних крвних линија под условом, наравно, да такав бик има пожељне квалитете и добар екстеријер. Оваква пракса води ка производњи телад уједначеног типа и квалитета.

Општа пракса код куповања бика је да се тражи бик у расплодној кондицији који је већ дао квалитетну телад. Мада је то оправдала пракса, ипак и куповање једногодишњих бикова жељене пасмине и типа има својих оправдања. На примјер, куповина младог бика нагони купца на ширу селекцију и може значити такође и мањи издатак у готову. Поред тога, куповина младог бика годину дана раније него што је уствари потребан за оплодњу омогућује фармеру да му може посветити много више бриге у исхрани и њези. Уз то, у случају знатних измјена услова средине, овај поступак му обезбје-

ђује довољно времена да се аклиматизује.

Краве за производњу меса

Пожељно је да број крава за производњу меса буде толики да омогући власнику да уговори за продају бар један вагон говеди сваке године, а такође и да обезбједи потребан број јуница за замјену крава у стаду. Неколико јуница ће бити потребно скоро сваке године за попуњавање стада, односно замјену повријеђених, старих и неправилно узгојених крава.

Бројно стање стада изнад минималног жељеног броја крава зависиће, да би успјешно обављали послове, од количине паше, сијена и осталих крмива произведених на фарми и коришћених за исхрану у току зиме и за товљење говеди за продају. Паша је очигледно најјефтиније храниво. Капацитет пашњака и могућности за зазимљавање сточног фонда ће углавном одлучити да ли да зазимљавамо једногодишња грла у циљу даље исхране и њихове продаје као двогодишњих грла или да почнемо рано товљење тако да би их продали као утовљена једногодишња грла.

Краве комбинационих производних својстава

Краве са истакнутим мљечним обиљежјем обезбједиће доходак из два извора; наиме, продајом њиховог потомства и продајом мљечних производа. Ове треба да посједују карактеристике крава за производњу меса, а такође и мљечна обиљежја до степена који је довољан да произведе основне количине млијека или путера у периоду од неколико мјесеци. Њихова телад могу се узгајати или по дупло-узгојном систему (два телета на једну краву) или кроз њихово навикавање да пију млијеко из канте. Мора се посветити знатна брига, код избора крава и јуница, одабирању индивидуа у стаду погодних за производњу и меса и млијека.

Исхрана и коришћења запата

Смјештај запата

Смјештај запата не мора да буде много компликован. Валови у којима се обезбјеђује свјежа чиста вода за сву стоку као и довољан материјал да се обезбједи сигурно ограђени пашњак за бикове и за запат су најважније ствари. Поред тога, треба обезбједити и настрешницу за заштиту говеди у случају рђавог времена, а нарочито за приплодне краве које се теле у зиму и у рано прољеће. Стока може издржати рђаво вријеме без посљедица уколико је добро храњена и има обезбјеђен приступ на суво мјесто. Морају се учинити сви напори да се спроведе дренажање терена гдје је то год могуће.

Исхрана и нега бика

Бика не треба држати заједно са кравима читаве године. Уколико је икако могуће, бика треба издвојити. Међутим, можемо га задржати на паши са кастрираним биковима по завршеној приплодној сезони уколико се не може обезбједити посебна испаша.

Када бика желимо да користимо за приплод, као на примјер у циљу производње телад у прољеће или јесен, онда ће вјероватно требати да дајемо допунску храну на око 30 дана прије почетка приплодне сезоне, а такође и у вријеме сезоне, да би бик био у одговарајућој кондицији. У овом циљу дајемо неколико килограма смјеше житарица и можда мало протеинских концентрата као на примјер, уљаних погача. Смјеша житарица се може састојати од два тежинска дијела кукуруза или јечма и једног тежинског дијела мекиња или овса. Количина смјеше житарица коју ћемо давати зависи од кондиције бика, али не би требало да пријеђе више од 1 кг. житарица на сваких 100 кг. живе мјере бика. Половина или 2/3 овога износа ће бити обично довољно. На примјер један бик тежине 700 кг. има добру приплодну кондицију на доброј паши уз давање око 5 кг. смјеше житарица. Зими, када нема паше, он ће вје-

роватно одржавати добру кондицију уз давање 15 кг. силаже, 5 кг. луцерке, доброг квалитета или других сијена легиуминоза и 6 кг. смјеша житарица. Ако се дају протеински концентрати, пола килограма до један килограм дневно, биће обично довољно, али ни у ком случају не треба давати преко 4 кг. дневно.

Препоручљиво је одржавати код бика најекономичнију приплодну кондицију кроз читаву годину, обезбјеђујући потребан простор за кретање када није на паши. Паша осигурава најосновније потребе у храни. У недостатку паше, бокс за смјештај ће моћи да обезбједи простор за кретање, а оброк треба да садржи зелену храну, силажу, или коријенасто — кртоласта хранива богата каротином као што су репе и кромпир. У недостатку неких горе поменутих коријенасто-кртоластих хранива богатих каротином неопходно је давати сијено легиуминоза, а поред тога може се давати већа количина сламе са мањом количином житарица и уљаних погача или других протеинских концентрата.

Вјероватно је да ће бик у доброј приплодној кондицији бити нешто темпераментнији. Ако је обезрожен лакше га је контролисати, мада му се ни у ком случају не смије вјеровати. И кад изгледа најмирнији и најплеменитији, мора се бити врло обазрив.

Ограда око паше или бокса у коме се држи бик не треба да му онемогућава да види остала говеда, али треба да буде сигурна и добро направљена.

Исхрана и нега крава

Фарма са одговарајућим љетњим и зимским пашњацима за приплодне краве је одлично организована уколико има поред тога и земљишта за производњу крме у циљу товљења говеди.

У рано прољеће или у било које доба године када има траве, краве ће давати добру производњу уколико их хранимо још и сијеном или којим другим сувим крмивом. Правило је да краве, искључиво за

производњу mesa, неће захтијевати додатну храну док су на доброј паши. Међутим, краве које се музу често ће показивати боље резултате ако их хранимо житарицама сваког дана, дајући им износ од око 1 кг. на сваких 5 литара млијека.

Касно у љето или у јесен, када је трава сазрела, препоручљиво је давати сијено легуминоза или протеинске концентрате.

Силажа и сточна репа се могу давати у оброку за приплодне краве када ови нијесу на паши. Међутим, зелено и са очуваним лишћем сијено легуминоза биће потребно давати да би се припремио добар оброк. Уколико се располаже свијетлом, читавом и квалитетном сламом, она може да замијени знатне количини сијена легуминоза. Приближно 2,5 кг. сијена легуминоза зелене боје довољно је у таквом оброку да задовољи потребе у А витамину. Таква комбинација ће обично садржавати неопходне хранљиве елементе и обезбиједиће и количину и разноликост хранива у оброку. Међутим, поред овога може се препоручити и давање минералних смјеша о чему ће бити говора касније.

За засушене, стеоне краве тежине око 450 кг. препоручују се следећи оброци:

1. Кукурузна силажа или силажа сијерка	15	кг.
Сијено луцерке	2	"
Слама у неограниченим количинама		
2. Сирови резанци шећерне репе	18	"
Сијено луцерке	2,5	"
Кукурузовина или сијено ливадско	5	"
3. Кукурузна силажа или силажа сијерка	16	"
Кукурузовина или сијерковина	5	"
Уљане погаче	0,5	"
4. Сијено луцерке или дјетелине	2,5	"
Сијено ливадско	7	"
Јечам-зрно	1	"
5. Кукурузна силажа или силажа сијерка	15	"
Зелени оvas или јечам	5	"
Јечам-зрно	2	"

Узгој у циљу производње прољетних и јесених телад

Вријеме бређности крава износи око 283 дана, или грубо око 9 и по мјесеци. Према томе, уколико желимо да добијемо прољетну телад, краве треба да буду припуштене у јулу, уколико је то могућно, а уколико желимо да добијемо јесену телад, краве треба припуштати у јануару или фебруару. Предности које се имају од грла исте старости и сличног пораста код продаје тјерају нас на то да припуштамо све краве у што је могућно краћем временском периоду. Краве се могу припуштати за вријеме 12-24-сатног периода полног жара или у вријеме поновног гоњења које се нормално јавља од 18-21 дан послје тога изузев у вријеме бређности. Према томе, пошто смо одредили вријеме када желимо да добијемо телад, преостаје нам да регулишемо вријеме оплодне краве.

Када краве користе квалитетну пашу, онда им обично није потребна никаква нарочита нега у вријеме телења. Оне обично траже какво мирно мјесто мало издвојеније од осталих грла и тамо се теле нормално. Понекад је неопходно помоћи новорођеном телету да добије прво мајчино млијеко, али изузев у неким тежим случајевима, најбоље је не узнемиравати краву. На рђавом времену, међутим, добро је смјестити краву непосредно пред телење у сувој заклоњеној настрешици. Нарочито је пожељно давати у овом времену у оброку силажу или коријенасто-кртоласта хранива. Уљане погаче или каша од мекиња могу се давати у оброку неколико дана прије и послје телења. Ова хранива су нарочито корисна у случају када се даје само суви оброк. За оброк се каже да је „сув“ када не садржи зелена хранива, силажу, коријенасто-кртоласта хранива, или пулпе. Количину житарица треба смањити на половину, на неколико дана прије телења, ако је крава у доброј кондицији и касније постепено повећавати до количине која се нормално даје.

Ускоро по тељењу крави треба дати млаке воде по вољи. Хладна вода је у то вријеме сувише оштра. Пожељно је у ово вријеме дати кашу од мекиња. Ако је крава изузетно добра музара може имати више млијека него што теле може да контумира крвог или другог дана, те у том случају треба краву измудити, последије сисања телета.

Исхрана и држање телаци

Телад која су на доброј паши заједно са својим мајкама обично добро напредују без пружања неке посебне пажње. Телад од крава које се користе за производњу млијека неће морати да сисају млијеко више од 4 до 5 дана. Она онда могу бити узгајана или помоћу тзв. система дуплог храњења или система напајања.

Телад крава колбинованих својства

Код система дуплог храњења једна крава храни двоје телаци приближно исте старости. Оваква пракса дозвољава теладима да напредују исто тако добро као кад су оба телета заједно са својим мајкама у запату, за саму производњу меса, мада ово захтијева више радне снаге. На овај начин пола крава у стаду могу се користити за производњу млијека.

Код другог система телад се одвајају од својих мајки четвртог или петог дана по рођењу и привикавају се да пију млијеко, навикавајући теле да сиса прсте храниоца и одмах затим стављајући прсте у млијеко. Када теле почиње на овај начин да узима млијеко, радник може извући руку из канте. Послије сваког напајања канта и остали употребљавани прибор треба да буде очишћени и прокувани или стерилизовани. Уколико има сунца, судове и опрему неколико часова треба изложити сунцу.

Један и по до два килограма пуног млијека је довољно, првог и другог дана по одбијању, но уколико теле неће да пије не треба га на то присиљавати, већ је боље однијети млијеко. Послије дванаест часова, у вријеме следећег напа-

јања, теле ће радо узимати млијеко. Количина млијека се може полако повећавати пола килограма на дан док теле не добије 4 до 5 килограма дневно, а што зависи од величине телета и могућности у односу на млијеко. Напајање са сувише млијека треба избјегавати. Много је лакше спријечити пробавне поремећаје који се редовно појављују као резултат напајања са сувише млијека него повратити телад на нормално стање.

Пошто је пуно млијеко било давано око двије недјеље може се ићи на постепено његову замјену са обраним млијеком. Обрано млијеко, међутим, у поређењу са истом тежином пуног млијека, садржи мање хранљивости, а нарочито компоненте које производе А витамин. Добро је, због овога, давати мање количине рибљег уља богатог А витамином а количина од двије кашичице дневно по грлу задовољне потребе телета у овом важном храниву. Ако су текуће цијене пуног млијека толико високе да не дозвољавају његову употребу, може се почети са давањем обраног млијека теладима у старости од десет дана. У ово вријеме око један килограм пуног млијека треба замијенити са истом количином обраног млијека сваког дана. Послије 5 до 7 дана замјена обраним млијеком се може наставити уз повећање од око пола килограма сваког дана. Уколико се располаже са довољним количинама обраног млијека, количина по телету се може повећавати постепено сваке недјеље док се не буде давало 7 до 10 килограма. Међутим, од 6 до 7 килограма ће бити довољно, под условом да телад добијају одговарајућу количину смјеса житарица, протеинских хранива и сијена доброг квалитета.

Давање витамином А богатог уља може престати пошто теле почне да једе сијено, силажу или траву, под условом да је сијено зелено и са сачуваним листовима или силажа зелене боје. Ако је квалитет сијена слаб или ако силажи недостаје одговарајућа зелена боја, у том случају је најбоље наставити са давањем уља богатог А витамином. Можда је, међутим, јефтиније

куповати мање количине зеленог сијена са сачуваним лишћем за обезбјеђење потреба у А витамину за телад стара неколико мјесеци, јер ће само 1 до 1.5 кг. сијена богатог каротином обично задовољити потребе младих говеди у А витамину.

Чиста, свјежа вода и со треба да буду на располагању теладима у свако доба.

Телад се одмах науче да једу житарице и треба им давати ограничену количину сваког дана, почев од три недјеље старости. Погодна смјеша житарица се може направити од једнаких тежинских дјелова мекиња, прекрупљеног овса и и прекрупљеног кукуруза. У крајевима гдје је јечам јефтинији него кукуруз истог квалитета, треба га давати мјесто кукуруза. И јечам треба да буде прекрупљен или самљевен.

У почетку треба давати сваком телету само прегришт смјеше житарица. Када се телад привикну да једу житарице, онда количину житарица можемо постепено повећавати на око 120 грама дневно по грлу и давати у јаслима направљеним напољу и покривеним настрешницом. Ни једно зрно жита не смије остати од претходног храњења. Уколико се то деси, то је знак да је давано превише житарица. Према томе, остатак треба уклонити, а идући пут давати мање. Преграде и валови у којима се дају житарице треба да су чисте и у њима не смије бити ферментираних зрна, јер таква зрна могу проузроковати дигестивне поремећаје.

Телад треба слати на пашу што је могуће раније. У случају ако немамо на располагање пашњак у вријеме када су телад стара око мјесец дана, онда им се може давати одговарајући покошени њивски усјев или мање количине силаже или мркве. Телад која се изгоне на зелени пашњак или су смјештена у ограђени простор треба да добијају мало чистог сијена које им се даје у јаслима. Сијено дјетелине, леспедезе, луцерке или осталих лиснатих легуминоза је врло добро храниво за телад са обезбјеђењем сувим смјештајем. У-

колико овога нема, онда ће се добити задовољавајући резултати давањем кошене зелене траве или квалитетног сијена житарица сваког дана и око 120 грама протеинских концентрата свака 2 до 3 дана.

Давање житарица теладима која сисају

Обично телад која сисају и која су на пашу са својим мајкама стара су 3 недјеље и онда треба одлучити да ли их продавати у вријеме одлучивања или их смјестити у мале боксове и хранити око 6 мјесеци у циљу товљења и продаје.

Ако телад треба продавати у вријеме одлучивања или ускоро иза тога, онда је у том случају добро почети са давањем житарица у товилишту у вријеме од 3 до 4 недјеље старости. Оваква пракса је пожељна како због ефикасне употребе хране из које резултира већи пораст, тако и због бољег завршног дијела товљења прије продаје. Пожељно је лоцирати товилиште близу дрвећа са хладовином или у близини воде, најбоље на земљишту које је добро оцијеђено. Отвори у огради која представља товилиште треба да буде довољно пространи да дозволе теладима, али мањима, да буду одвојена од крва.

Телад за тог доброг квалитета треба да прирасту око 900 грама дневно по грлу када се хране у просјеку са око 2 кг. смјеша житарица дневно у периоду од око 6 мјесеци. Мјешавина два дијела ољуштеног кукуруза и једног дијела овса, по тежини је погодна за исхрану прва три мјесеца храњења. Послије овога времена мјешавина треба да буде тежински састављена од пет дијелова ољуштеног кукуруза, два дијела овса и једног дијела уљаних погача.

Прва два до три дана треба давати око 120 грама по глави, а онда се ова количина постепено повећава до просјека од око пола килограма дневно за вријеме првих тридесет дана исхране. Послије тога житарице могу бити повећаване постепено док на крају петог мјесеца телад буду узимала око 4 килограма дневно по грлу. Вјероват-

но неће бити потребно више од половине ове количине уколико је пашњак изузетно добар и краве могу да обезбиједе теладима довољне количине млијека кроз читави период сисања.

Када се иде за тим да се телад тове у говилиштима по одлучивању, онда исхрана на паши за вријеме читавог периода сисања није препоручљива, мада модификација ове исхране може дати добре резултате.

Одлучивање телади

Одлучивање телади је прилично просто. Млијеко се обично повлачи из оброка напајаних телади у вријеме када су телад стара 6 до 7 мјесеци, а ако су привикнута да једу сијено и житарице онда се количина даваног млијека може много смањити неколико недјеља раније без икаквих посљедица по телад. Смањење млијека треба да иде постепено. На примјер, пола килограма млијека се може повући првог и другог дана, један килограм трећег четвртог и петог дана, а касније сваког дана по пола килограма док се одлучивање савим не спроведе.

Уколико су телад старија, њихов се оброк житарица може полако повећавати. Количина житарица која је потребна теладима зависиће од количине и врсте других хранива која им дајемо. Телад која се држе одвојено од својих мајки, изузев по неколико минута двапут дневно док сисају, боље ће се развијати уколико се привикавају да једу мало смјеше житарица и квалитетног сијена легуминоза у старости од 3 недјеље. У ово вријеме старости смјеше житарица могу бити састављене од подједнаких тежинских дијелова кукуруза (најбоље жутог), ољуштеног овса и мекиња. Када су телад смјешетна у говилиште, онда се она могу брже привикавати да једу житарице уколико је са њима смјештено једно старије теле које је већ привикнуто да једе житарице.

Одлучивање телади која иду са својим мајкама на пашу може се спроводити одвајањем истих у бокс од погледа осталих говеди

или њиховим пуштањем под мајке да сисају само једанпут дневно у времену од недјељу дана. Послије тога, треба их пуштати да сисају сваког другог дана по три или четири пута. Ако краве и даље дају знатне количине млијека и уколико имају отечена вимена, мора се један дио млијека помести да би се смањило оток вимена. У противном, биће неопходно да се одложи процес одлучивања за једну недјељу или више.

Обезројалање и кастрирање

Једино уколико се не узгајају безројна говеда у сваком другом случају је препоручљиво обезројављање телади. Ово треба урадити док су телад млада од 3 недјеље.

Утом раном добу када се њежни рошчићи најприје појављују можемо их спречавати у порасту на тај начин што би их оштрим ножем орезали и пажљиво премазали каустичном содом, која се обично налази у облику штапића чији врх овом приликом треба мало овлажити. Каустична сода проузрокује красту на орезаном рогу. Краста се осуши и отпада послје неколико дана, тако да добијемо безрог грло.

Кастрирање свих мушких телади у стаду је неопходно у циљу производње најбољег меса. Ову операцију је најбоље изводити у оно вријеме године када нема мува, настојећи да то буде у старости од 3 до 4 мјесеца уколико је то икако могуће.

Кастрирање јуница се практикује само у ограниченим размјерама. То не треба предузимати док се не одаберу најквалитетнија грла јуница жељеног типа као ремонт приплодног стада. Препоручљиво је одабрати једну или двије јунице више за ремонт, да би се омогућила још боља селекција и формирање приплодног стада.

Зазимљавање телади

За зазимљењу телада тенку око 180 кг. која се не могу ставити у тов док не наврше пуну годину, препоручују се сљедећи оброци:

1. Кукурузна силаж си- јерка	6 кг
Сијено луцерке ђетелине и др. легуминоза	2 кг
2. Кукурузна силажа или силажа сијерка	7 кг
Слама овсена, ражена или пшенична	7 кг
Уљане погаче	0,5 кг
3. Кукурузна и сојина си- лажа (смјеша)	7 кг
Кукурузовина или слама	3 кг
Уљане погаче	0,25 кг
4. Кукурузна силажа или силажа сијерка	7 кг
Сијено трава или кукуру- зовина	2 кг
Уљане погаче	0,25 кг
5. Сијено леспедеза	3 кг
Сијено трава, слама или кукурузовина	1 кг
Уљане погаче	0,5 кг

Предњи оброци треба да послу-
же углавном као оријентациони у
исхрани. Треба напоменути да по-
стоји велика разлика између ин-
дивидуа и група говеди под раз-
ним условима, као и да многа хра-
нива одступају у квалитету у ра-
зним условима смјештаја, тако да
се о свему мора водити посебно ра-
чуна, уколико желимо да органи-
зујемо правилну исхрану.

Потребе у соли и осталим ми- нералним хранивима

Чиста, свјежа вода и потребне
количине соли морају бити обез-
бијеђене стоци у свако доба. Обич-
но је мјесечно довољно обезбије-
дити око 1 кг. соли по грлу. На-
равно, телад захтијевају мање од
ове количине, док је старијим гр-
лима у тову и одраслим говедима
потребно нешто више од 1 кг. мје-
сечно по грлу.

Мада грла која су у порасту, до-
бијајући одређену количину одго-
варајућих хранива не захтијевају

често, изузев соли, и остала ми-
нерална хранива нарочито ако доби-
јају разнолика хранива, укључу-
јући легуминозе. Међутим, уколи-
ко се говеда напасају на пашњаци-
ма или са ораничних површина за
које се зна да су дефицитарне у
калцијуму и фосфору, онда таква
говеда вјероватно неће добити до-
вољне количине ових елемената.
Шта више, брђе краве, краве ко-
је хране телад или краве раса
комбинованих производних способ-
ности уколико су добре мљекуље
могу често имати веће потребе у
овим елементима него што их на-
лазе у свакодневној храни.

Тежинска смјеша од 5 дијелова
фино самљевеног кречњака и 5
дијелова стерилизованог коштано-
г брашна, са 1 дијелом соли додатим
овој смјеши да је учини укуснијом,
даће врло добре резултате.

Исхрана говеди за продају

На већини фарми гдје се узга-
јају говеда за производњу меса
практиковаће се товљење у циљу
продаје. Дужина товног периода
варира од 2 до 12 мјесеци. Старија
говеда која имају добру кондици-
ју обично се тове за краће вријеме,
док годишњици и говеда стара
двје године и доброг квалитета,
осредње исхрамбене кондиције, зах-
тијевају период од 4 до 9 мје-
сеци да би достигли задовољава-
јући степен товног финиша. Те-
лад се, међутим, по правили тове
од 9 до 12 мјесеци када постижу
довољно квалитета за већи степен
товног финиша. У случајевима гдје
се узгајају кукуруз или јечам и
сијено легуминоза, онда ће једна
од ових житарица и сијена сачи-
њавати економична хранива за
товљење младих говеди.

Предео са енглеског
Илж. Милан Шаповић

О Г Л А С

Друштво пољопривредних инжењера и техничара НР Црне Горе намјерава да постави спомен плочу на којој ће уклесати имена свих пољопривредних стручњака, студената и ђака пољопривредних школа из Црне Горе који су погинули, стријељани или умрли у Народно ослободилачкој борби од 1941 — 1945 године или настрадали као жртве фашистичког терора.

Моли се родбина, другови и познаници палих пољопривредних стручњака да нам за њих доставе ове податке, Породично, очево и рођено име; мјесто рођења; школа коју је завршио или похађао и мјесто школовања — мјесто, дан, мјесец и година када је погинуо (настрадао) и у којој јединици био односно на којој се дужности налазио.

Податке слати на адресу: Пољопривредни институт — Титоград (за Друштво пољопривредних инжењера и техничара НР Црне Горе).